

Alveringem - Hoogstraat

Rapportage archeologisch
proefsleuvenonderzoek –
25 en 26 oktober 2010

Pieter LALOO & Johan
HOORNE

Project :

Alveringem - Hoogstraat : archeologisch proefsleuvenonderzoek

Opdrachtgever :

OCMW Alveringem
Dorp 1b
Alveringem

Uitvoerder :

GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba
Pieter Laloo, Johan Hoorne

D/2010/11

C 2010 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming Ghent Archaeological Team bvba.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	p.3
Technische fiche	p.3
Inleiding	p.4
Aanleiding en doel van het onderzoek	p.4
Geografische en bodemkundige situering	p.4
Archeologische voorkennis	p.5
Tijds kader	p.6
Methodologie	p.6
Resultaten	p.6
Conclusies en aanbevelingen	p.17
Bibliografie	p.18

BIJLAGE 1 : grondplan proefsleuvenonderzoek

BIJLAGE 2 : inventaris proefsleuven

BIJLAGE 3 : inventaris sporen

BIJLAGE 4 : inventaris vondsten

BIJLAGE 5 : inventaris bulkmonsters

Voorwoord

Op 25 en 26 oktober 2010 vond te Alveringem-Hoogstraat een preventief archeologisch vooronderzoek d.m.v. proefsleuven plaats op een ca 2,2 ha groot terrein, waarop het OCMW van Alveringem samen met Dexia Real Estate NV een rust- en verzorgingstehuis wenst in te richten. Dit rapport vormt de schriftelijke neerslag van het verloop van het proefsleuvenonderzoek en de resultaten van het project.

Hierbij willen de auteurs de opdrachtgevers OCMW en DEXIA bedanken, meer specifiek contactpersonen Steve Lansens en Christian Vuerstaek. Ook Sam De Decker van het Agentschap Ruimte en Erfgoed (provincie West-Vlaanderen) willen we danken voor de administratieve begeleiding. Verder verdient landmeter-expert Jan Maes uit Alveringem een woord van dank voor het meetwerk dat werd verricht. De firma Demaecker & Vanhaecke bvba uit Meetkerke stond in voor de graafwerken.

Technische Fiche

Site: Alveringem - Hoogstraat

Ligging: Alveringem

Provincie West-Vlaanderen

Kadaster: Afdeling 1, Sectie C, Percelen : 1403C, 1403D, 1403E, 34E2, 34R, 34P, 1402A (partim), 1403F (partim)

Onderzoek: Vooronderzoek / prospectie met ingreep in de bodem/proefsleuvenonderzoek

Opdrachtgever: OCMW Alveringem – Dexia Real Estate NV

Uitvoerder: Ghent Archaeological Team bvba

Vergunning: 2010 – 373

Vergunninghouder: Pieter Laloo

Vergunning metaaldetectie : 2010 – 373 (2)

Vergunninghouder : Pieter Laloo

Projectarcheologen: Pieter Laloo & Johan Hoorne

Bewaarplaats archief : Vakgroep Archeologie, Universiteit Gent

Grootte projectgebied: 2,2ha

Termijn: 25 en 26 oktober 2010

Resultaten:

- geïsoleerd Romeins brandrestengraf
- postmiddeleeuwse tot recente perceelsgrachten

1. Inleiding

Op 25 en 26 oktober 2010 werd te Alveringem - Hoogstraat een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Het totale projectgebied was ca. 2,2ha groot. In dit verslag zullen in een aantal hoofdstukken het verloop en de resultaten van het onderzoek toegelicht worden. Vooreerst komen de aanleiding en het doel van dit onderzoek aan bod, gevolgd door een geografische en bodemkundige situering; een situering binnen het archeologisch kader en een situering in tijd. In een volgend hoofdstuk wordt de gevolgde methodologie toegelicht, waarna de resultaten worden voorgesteld. Tot slot volgen de conclusie en daaraan de gekoppelde aanbevelingen. In de bijlage op CD-Rom bevinden zich de digitale opmetings- en bewerkte grondplannen, een selectie uit het digitaal archief en een aantal lijsten.

2. Aanleiding en doel van het onderzoek

Het OCMW van Alveringem plant, samen met Dexia Real Estate NV, de bouw van een nieuw rust- en verzorgingstehuis op de betrokken percelen. Gezien deze werken gepaard gaan met bodemverstorende activiteiten werd door het Agentschap Ruimte en Erfgoed een archeologisch vooronderzoek uitgeschreven om het archeologisch potentieel van het gebied in te schatten.

3. Geografische en bodemkundige situering

Het projectgebied is gelegen vlak ten zuiden van de dorpskern van Alveringem. De te onderzoeken percelen bevinden zich langsheen de Hoogstraat, de Schooldreef en de Lovoetweg.

Fysisch-geografisch behoort Alveringem tot zandlemig Vlaanderen. Het terrein bevindt zich op de overgang van droge zandleemgronden naar meer natte zandleem- en leemgronden, ten oosten van het projectgebied (fig. 3). De bodem op de onderzochte percelen bestond uit droge en matig droge zandleemgrond met een dikke antropogene humus A horizont (Pbm en Pcm) (Ameryckx et al. 1995; <http://geovlaanderen.agiv.be>).

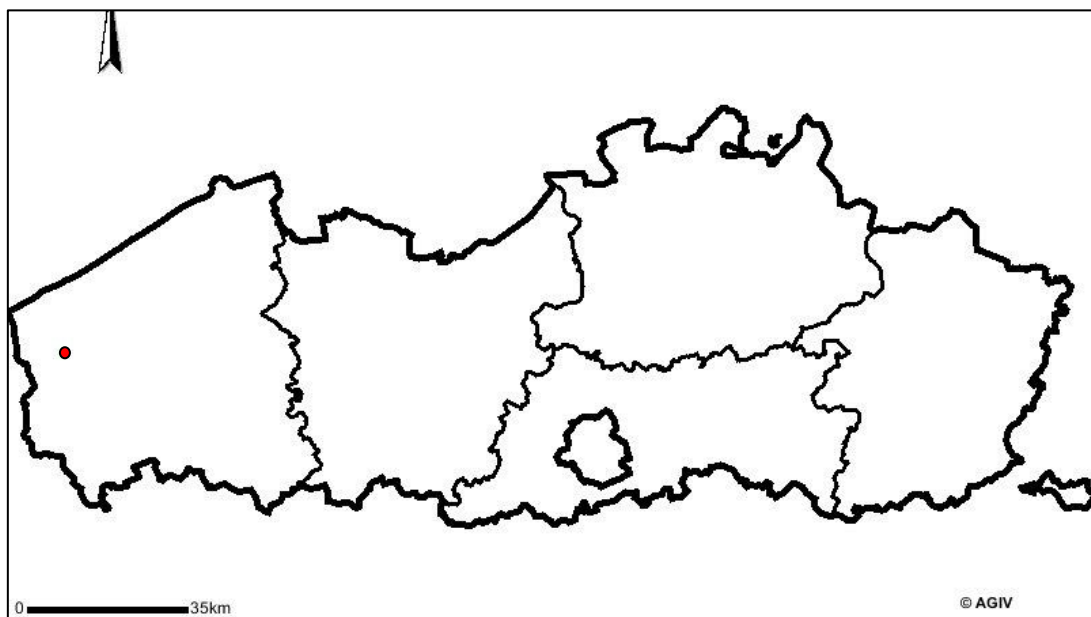

Fig. 1 : Situering projectgebied binnen Vlaanderen (bron : www.agiv.be)

Fig. 2 : lokalisatie van het projectgebied op de orthofoto (bron www.agiv.be)

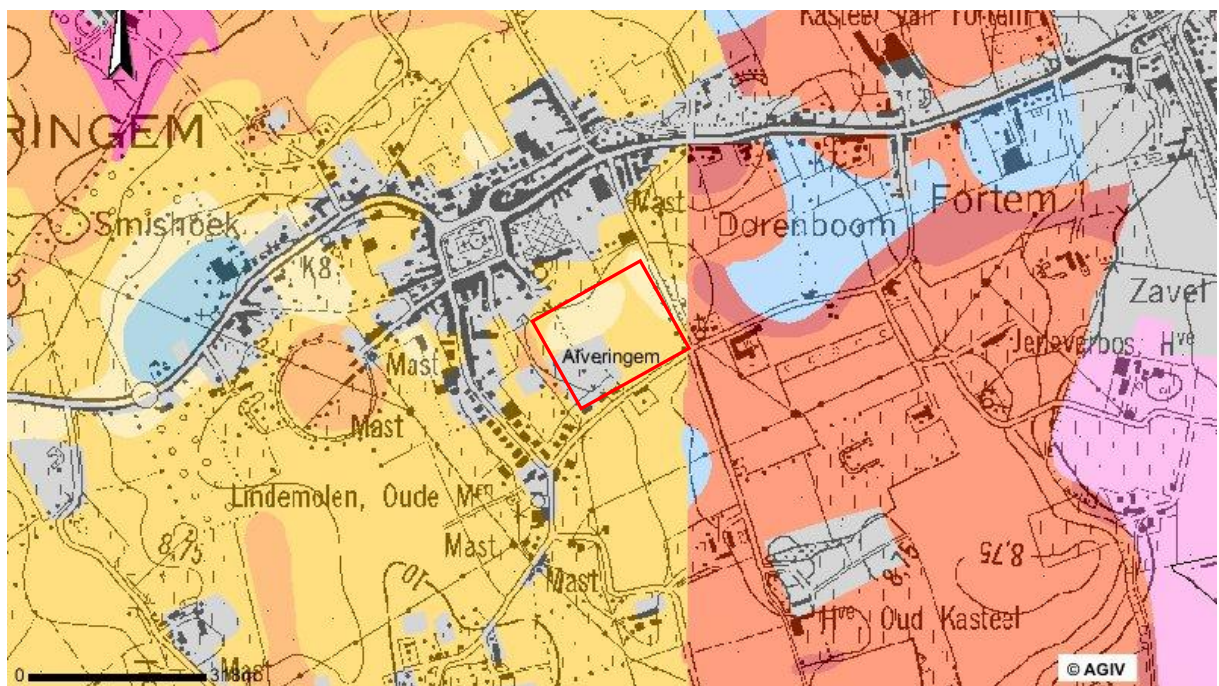

Fig. 3 : bodemkaart van het projectgebied; lichtgeel : Pbm, geel : Pcm, rood en blauwe tinten : matig natte tot natte zandleem- en leemgronden (bron: <http://geo-vlaanderen.agiv.be>)

4. Archeologische voorkennis

In de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) is vooral veel informatie terug te vinden omtrent de aanwezigheid van diverse sites met walgracht uit de late middeleeuwen in de omgeving van het projectgebied. Veel van deze sites werden gelokaliseerd op basis van cartografisch onderzoek en op basis van het doctoraatsonderzoek van Prof. Dr. Frans Verhaeghe omtrent middeleeuwse landelijke bewoningssites in een deel van Veurne-Ambacht (CAI en Verhaeghe 1976-1977). Één van de meest gekende van dergelijke sites rond Alveringem is het Hof ter Walle (CAI-nr. 73562). Van deze site met walgracht is de buitenste walgracht nog duidelijk zichtbaar in het landschap en staat ze opgetekend op de topografische kaart. Ze bevindt zich ca. 300m ten westen van het onderzoeksgebied

7. Resultaten

7.1 Bodemkundig

Het westelijk en noordoostelijk gedeelte van het terrein bleek hoofdzakelijk te bestaan uit zandgrond. Onder de ploeglaag van ca. 30 à 50cm dik, verscheen een ijzerrijke B-horizont (Bh of Bir). Het zuidoostelijk gedeelte van het terrein was eerder zandlemig van aard. Twee recent opgevulde perceelsgrachten leken min of meer de scheiding tussen beide gronden aan te geven.

Fig. 5 & 6 : bodemprofielen van sleuf 1 (west) en sleuf 8 (oost) – ondergrond : zand

Fig. 7 : profiel 1 van sleuf 2 (oost) – ondergrond : (licht) lemig zand

7.2 Archeologisch

7.2.1 Algemeen

In totaal werden 11 sleuven gegraven goed voor 1530m of een afgegraven oppervlakte van 2754m². Dit betekent dat het 2,2ha grote terrein met een dekkingsgraad van 11,9% werd onderzocht door middel van proefsleuven. In deze sleuven werden weinig relevante archeologische sporen aangetroffen. Op enkele terugkerende grachtfragmenten, wiens oriëntatie terug te vinden is op de kadasterkaart, na werd slechts één archeologisch interessant spoor ontdekt : een Romeins brandrestengraf.

7.2.2 Romeinse aanwezigheid

In het oostelijk uiteinde van sleuf 9 werd een rechthoekige kuil (009-02) van 2 bij 1m aangetroffen. Aan het sleufoppervlak bestond de vulling uit heterogeen grijs tot donkergrijs zand dat rijk was aan houtskoolfragmenten. Bij het opschaven werd een verbrand bodemfragment aangetroffen van een handgemaakte en nagedraaide kookpot. Deze vondst samen met de vormelijke kenmerken deed vermoeden dat het

om een Romeins brandrestengraf ging. In dergelijke kuilen werden in de Romeinse periode de resten van de brandstapel van een crematie gedeponneerd. Dikwijls werden ook nog extra giften (aardewerk, sieraden, en dergelijke meer) in dergelijke kuilen bijgezet.

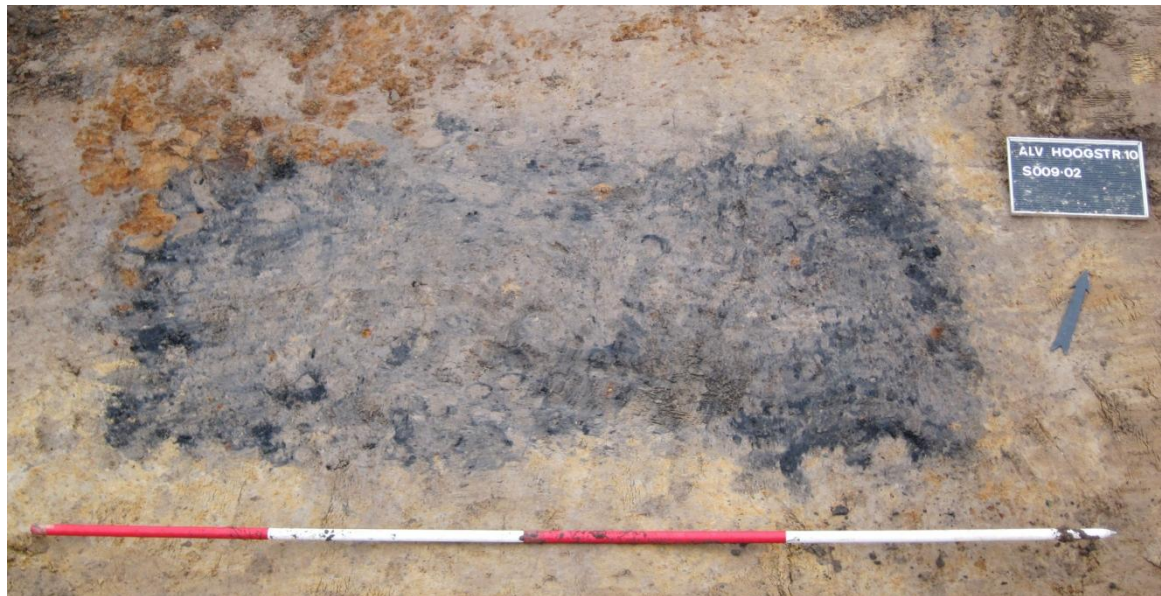

Fig. 8 : Sp.009-02 aan het oppervlak

Fig. 9 : Sp.009-02 in coupe

Fig. 10 : Sp.009-02 detail coupe en fragment verbrand bot

Omdat in de naastliggende sleuven geen verdere sporen werden aangetroffen, werd een groot kijkvenster aangelegd dat sleuf 9 en 10 verbond. Ook een kleiner kijkvenster werd aangelegd ten zuiden van het brandrestengraf. Beide kijkvensters leverden echter geen extra sporen meer op. Hieruit blijkt dat het vermoedelijk eerder een geïsoleerd graf betreft en geen grafveld(je). Al valt dit niet geheel uit te sluiten. De kuil bevond zich immers in de noordoostelijke hoek van het te onderzoeken terrein en de mogelijkheid bestaat dus dat ze toebehoorde tot een grafveld(je) dat zich eerder naar het oosten of noordoosten uitstreckte.

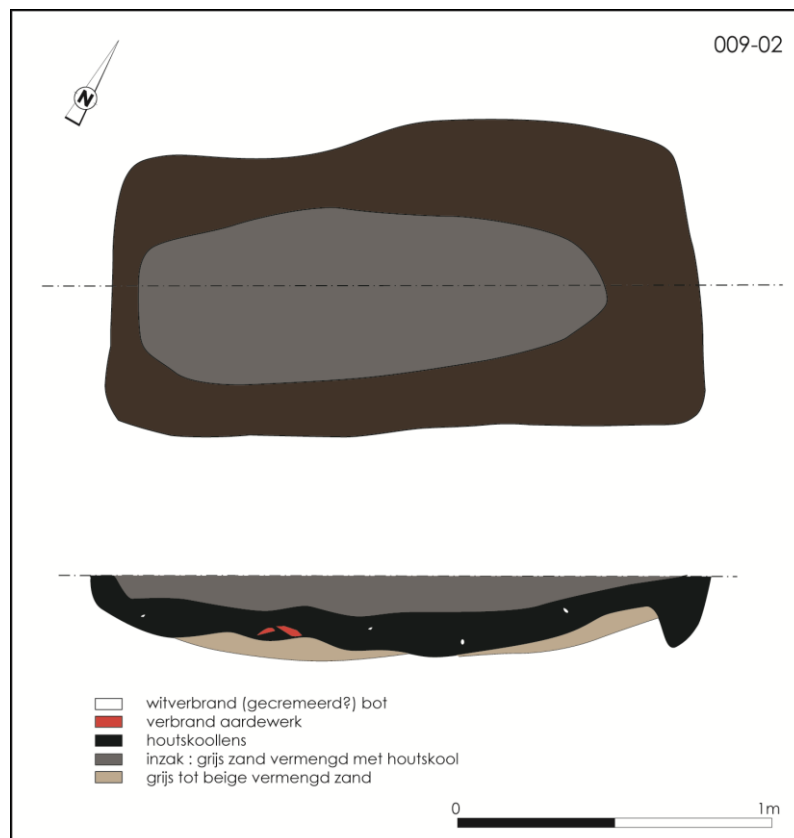

Fig. 11: grondplan en coupe van brandrestengraf 009-02

Er werd in overleg met Ruimte en Erfgoed besloten om het brandrestengraf volledig op te graven en te registreren. Tijdens het couperen bleek dat de kuil nog ca. 30cm diep bewaard was gebleven. De voor dergelijke kuilen typische houtskool was nog ca. 15cm dik. In deze laag werden nog enkele scherven slecht bewaard en gefragmenteerd aardewerk aangetroffen. Deze scherven waren secundair verbrand en zijn waarschijnlijk mee op de brandstapel gezet¹. Het ging om nog drie bodemfragmenten, twee randfragmenten van een handgemaakte en nagedraaide inheems Romeinse kookpot en diverse kleine wandfragmenten. Op basis van baksel en wanddikte kan gesteld worden dat het ging om minimum 3 potten. Door de slechte staat van het aardewerk en doordat goed dateerbare vormen of types ontbreken, kan voor dit graf geen meer gedetailleerde datering worden naar voor geschoven dan dat ze thuis hoort in de Romeinse tijd. Het graf bezat geen extra nis met bijgiffen.

Interessant is het feit dat in de houtskool verschillende kleine tot iets grotere fragmenten verbrand bot werden waargenomen. Ofwel zijn deze afkomstig van de gecremeerde ofwel zijn ze afkomstig van de dodenmaaltijd. Verder waren in de houtskool grote brokken houtskool (verbrande balken) waar te nemen, vermoedelijk afkomstig van eik. Zowel van het houtskool als van het verbrand bot werden bulkstalen genomen met het oog op een eventuele verdere analyse en/of een ¹⁴C-datering. Ondermeer op de Romeinse grafvelden van Jabbeke – Hoge Dijken en Huise – 't Peerdeken zorgden o.a. macrobotanische analyse, studie van het gecremeerd bot en anthracologisch onderzoek voor betere inzichten in het dodenbestel enerzijds, maar ook omtrent het landschap rondom het grafveld en de nederzetting anderzijds (Hillewaert & Hollevoet 2009; De Groote et al. 1999/2000).

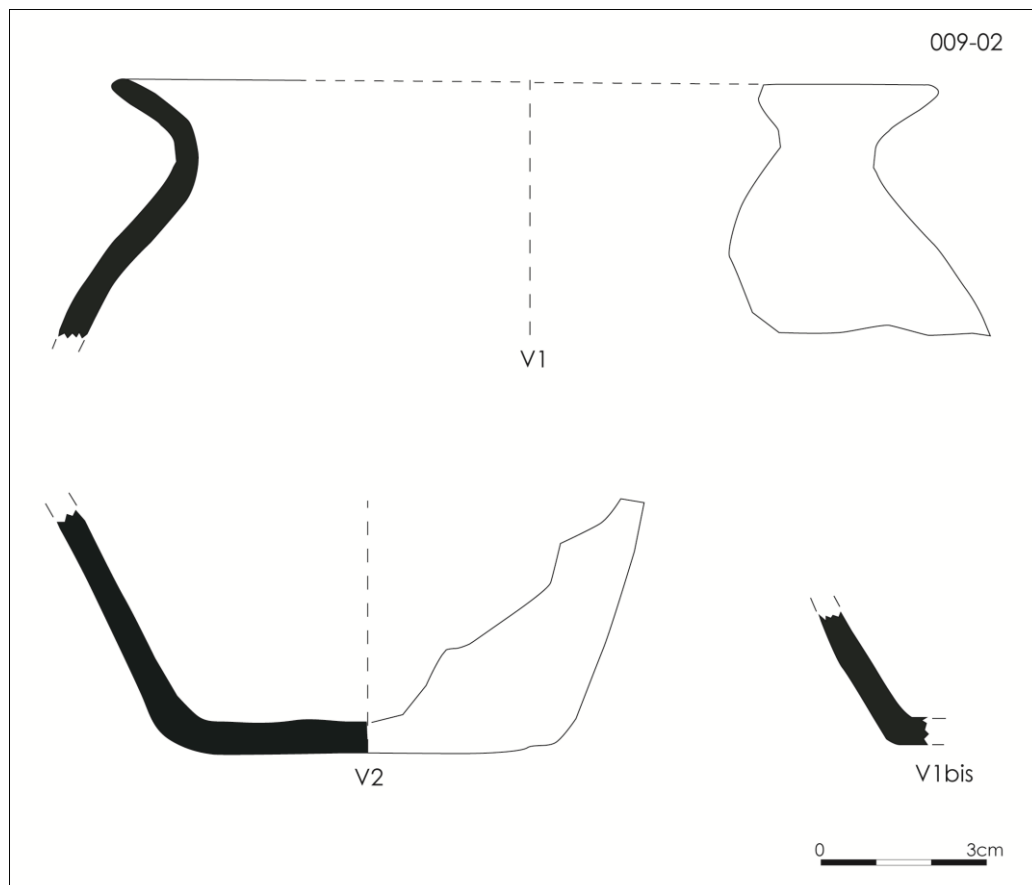

Fig. 12: verbrande aardewerkfragmenten uit brandrestengraf 009-02

¹ Dikwijls werd met de dode een dodenmaaltijd meegegeven ; drank en etenswaren werden in aardewerkrecipiënten op de brandstapel bijgezet.

7.2.3 Postmiddeleeuwse tot recente sporen

In nagenoeg alle sleuven werden recent opgevulde perceelsgrachten aangesneden. Deze grachten vormen de scheiding van de kadastrale percelen.

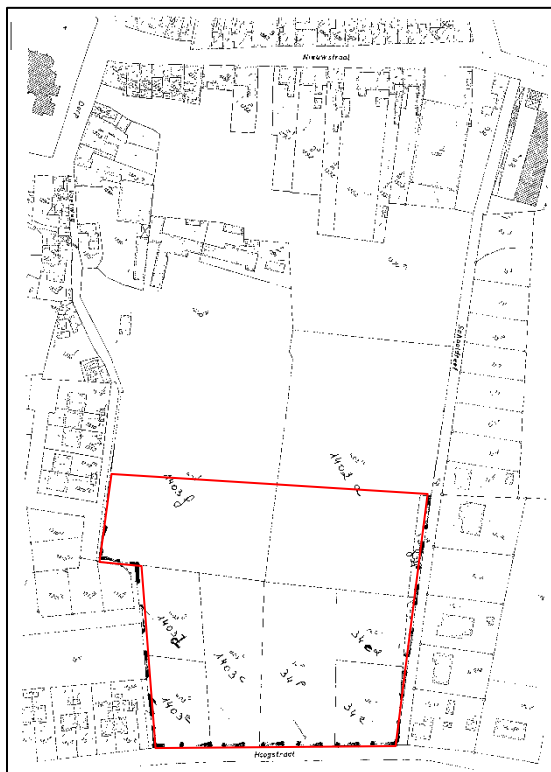

Fig. 13: kadasterkaart van het gebied

7.3 Conclusie en interpretatie

Op diverse recent opgevulde perceelsgrachten na, werd slechts één relevant archeologisch spoor aangetroffen. Het gaat om een Romeins brandrestengraf dat in de noordoostelijke hoek van het terrein was ingegraven. Na het graven van een groot kijkvenster bleek het om een geïsoleerd graf te gaan, al kan het graf ook behoren tot een cluster van verspreide graven die dan eerder ten oosten, ten noorden of ten noordoosten van het projectgebied moet hebben gelegen. Het weinige aardewerk dat in de kuil werd aangetroffen laat niet toe ze nauwkeuriger te dateren dan behorende tot de Romeinse periode.

Met deze vondst, al gaat het dan maar om één structuur, worden enkele oude Romeinse vondsten in de ruimere regio rond Alveringem bevestigd.

8. Conclusies en aanbevelingen

Op de te onderzoeken terreinen werden 11 sleuven aangelegd. Slechts één sleuf bleek positief. Omdat het om een geïsoleerd brandrestengraf bleek te gaan en deze tijdens het vooronderzoek reeds volledig werd onderzocht en bemonsterd, lijkt ons verder terreinonderzoek onder de vorm van een vlakdekkende opgraving niet noodzakelijk. Eventuele verdere analyse van de genomen bulkstalen en zeker een ¹⁴C-datering lijken ons wel aangeraden. De kennis omtrent de Romeinse periode in de regio rond Alveringem bestaat immers voornamelijk uit oude, niet goed gedocumenteerde of niet goed controleerbare gegevens. Indien er in de nabije toekomst nog Romeinse sporen of sporencusters aan het licht zouden komen in het gebied rond Alveringem dan zouden deze door deze extra analyses en de datering al dan niet gerelateerd kunnen worden aan dit brandrestengraf en op lange termijn een gediversifieerd beeld kunnen geven van het leven in de Romeinse periode in de regio Alveringem.

9. Bibliografie

Ameryckx J.B., Verheye W., Vermeire R., 1995, Bodemkunde, Gent.

Bauwens-Lesenne M., 1963, Bibliografisch repertorium der oudheidkundige vondsten in Westvlaanderen (vanaf de vroegste tijden tot aan de Noormannen), in: Oudheidkundige Repertoria, IV, Brussel.

Becuwe F., 1987, Het buitengoed van het kapittel van Sint-Omaars te Alveringem, in: *Biekorf*, 87, p. 273-280.

De Meulemeester J., 1981, Circulaire vormen in het Vlaamse kustgebied, in: *Archaeologia Belgica*, 234, p. 48-49.

Id., 1984, Geo-archeologische prospectie op middeleeuwse sites te Alveringem, in: *Archaeologica Belgica*, 258, p. 131.

De Groote K., Bastiaens J., De Clercq W., Deforce K. & Vandenbruaene M., 1999/2000, Gallo-Romeinse graven te Huise – 't Peerdeken (Zingem, Oost-Vlaanderen). Een multidisciplinaire analyse, in : *Archeologie in Vlaanderen*, VII, pp.31-64

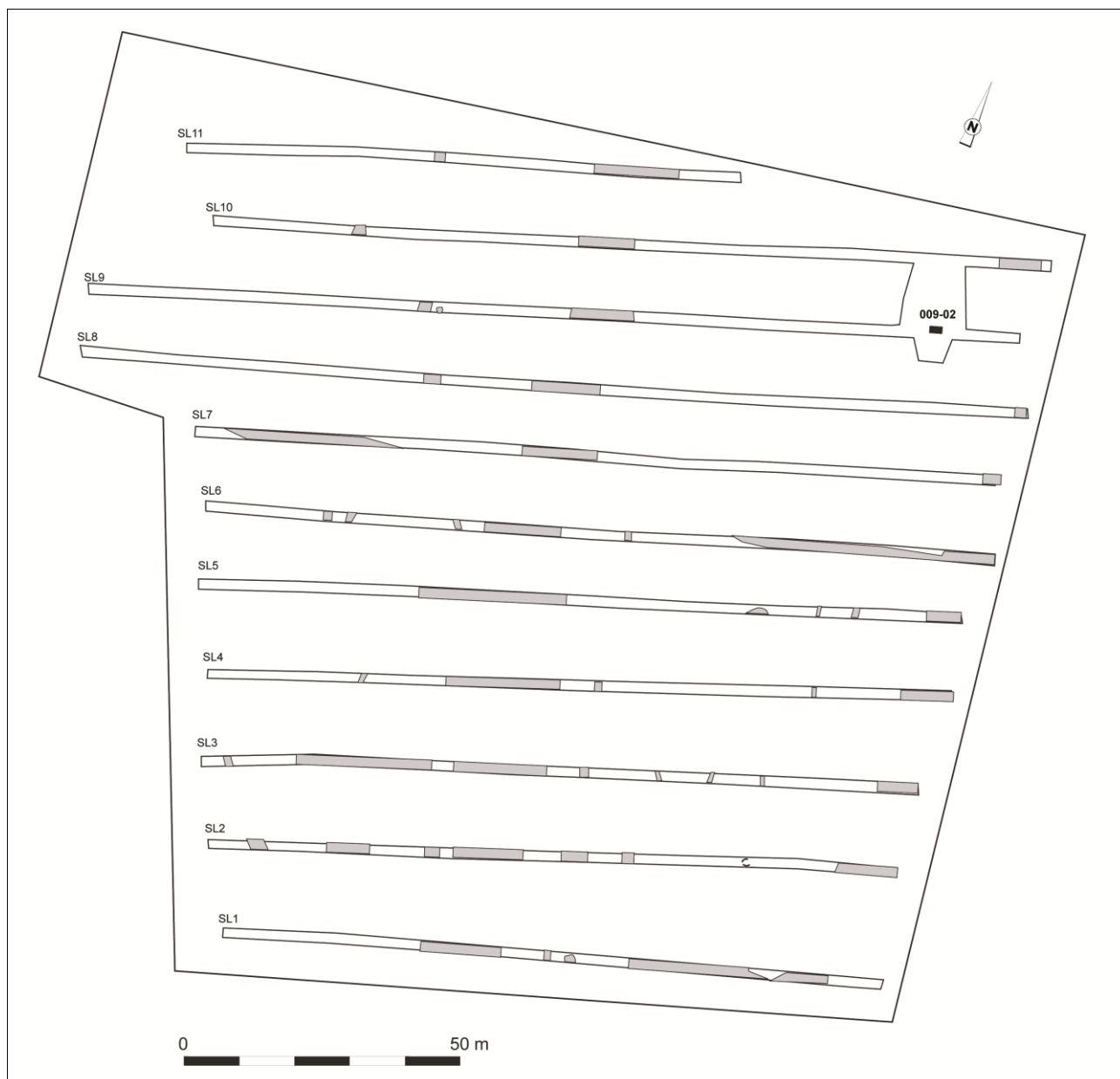
De Wilde M., 1991, Prehistorische, Gallo-Romeinse en Middeleeuwse vondsten binnen de ruilverkavelingszone Beveren-Ijzer, onuitgegeven artikel.

Hillewaert B. & Hollevoet Y., 2009, *Vondsten uit het vuur. Romeins grafveld met nederzettingssporen aan de Hoge Dijken in Jabbeke*, Brugge, Uitgever Van De Wiele, 127p.

Thoen H., 1987, *De Romeinen langs de Vlaamse kust*, Gemeentekrediet, 181p.

Verhaeghe F., 1976-1977, De middeleeuwse landelijke bewoningssites in een deel van Veurne-Ambacht. Bijdrage tot de middeleeuwse archeologie (proefschrift tot het verkrijgen van de graad van doctor in de Letteren en Wijsbegeerte Groep Geschiedenis, RUG).

BIJLAGE 1 : grondplan proefsleuvenonderzoek

BIJLAGE 2 : inventaris sleuven

Sleufnr	Datum	Lengte in m	KV	Sporen	Relevante sporen	Opmerking
1	25/10/2010	120	neen	001-01	neen	PostME'se tot subrecente perceelsgrachten
2	25/10/2010	126,5	neen		neen	PostME'se tot subrecente perceelsgrachten
3	25/10/2010	130	neen	003-01	neen	PostME'se tot subrecente perceelsgrachten
4	25/10/2010	135	neen		neen	PostME'se tot subrecente perceelsgrachten
5	25/10/2010	137,5	neen		neen	PostME'se tot subrecente perceelsgrachten
6	25/10/2010	144	neen		neen	PostME'se tot subrecente perceelsgrachten
7	26/10/2010	146	neen	007-01 (windval)	neen	PostME'se tot subrecente perceelsgrachten
8	26/10/2010	170	neen		neen	PostME'se tot subrecente perceelsgrachten
9	26/10/2010	168	ja	009-01, 009-02	ja	009-02 : Romeins brandrestengraf
10	26/10/2010	151	neen		neen	
11	26/10/2010	102	neen		neen	

BIJLAGE 3 : inventaris sporen

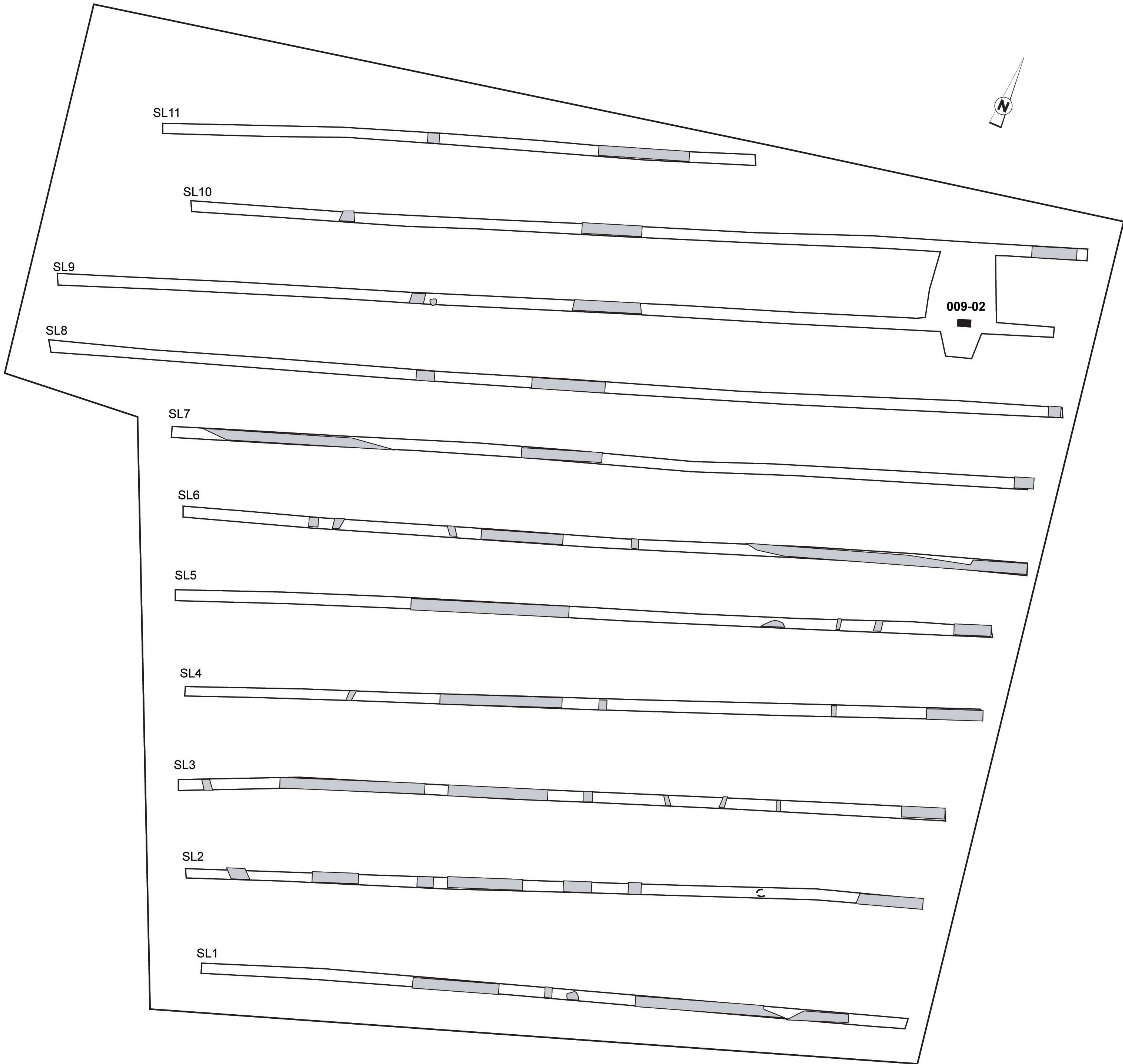
Spoornr	Sleuf	L of diam.	B	D	Type	Materiaal	Datering
001-01	1	2,4			Kuil	porselein, baksteen	PostME tot subrecent
002-01	2	1,3			Natuurlijk		
003-01	3	>1,8	16		Gracht	plastic, baksteen, keifragm.	PostME tot subrecent
007-01	7				windval		
009-01	9	0,85	0,8		Kuil ?		verm. PostME tot subrecent
009-02	9	2	1	0,3	Brandrestengraf	verbrand AW, fragmentjes verbrand bot en grote houtskoolfragmenten	<u>ROMEINS</u>

BIJLAGE 4 : inventaris vondsten

Vondstnr.	Spoor	Laag	Beschrijving	Datering
1	009-02	b : houtskoolens	verbrand aardewerk : rand-, wand- en bodemfragment inheems Romeinse kookpot (HGM en nagedraaid)	Romeins
2	009-02	b : houtskoolens	verbrand aardewerk : bodemfragmenten inheems Romeinse kookpot (HGM en nagedraaid)	Romeins
3	009-02	b : houtskoolens	verbrand aardewerk : bodem- en wandfragmenten HGM en nagedraaid	Romeins
4	009-02	b : houtskoolens	verbrand aardewerk : wandfragmenten (HGM en nagedraaid)	Romeins
5	003-01	oppervlak	bodemfragment : boterpot	PostME tot recent

BIJLAGE 5 : inventaris bulkmonsters

Monsternr.	Spoor	Laag	Hoeveelheid L	Inhoud	Analyse
B1	009-02	Houtskoollens	20	Houtskool (grote en kleine fragmenten), verbrand AW, evt. verbrand bot	zeven, hout- en houtskoolanalyse met oog op ¹⁴ C-datering
B2	009-02	Houtskoollens	2 à 3	verbrand botfragmenten	zeven, analyse verbrand bot

SL11

SL10

SL9

SL8

009-02

SL7

SL6

SL5

SL4

SL3

SL2

SL1

0

50 m